

נורברט טרוסברג, אקסטרה, לז'וב 1935

אבל רק כשהפסקתי לשמור על ההלכה ועברתי ללימוד עם מגע חופשי ומשוחחרר, בלי שעבוד המחשבה, הרוח והרצון – אורו עיני: בישיבה, כל המאמץ בלימוד היה להצדיק את העולם שבו התחנכתי, מאמץ אמיתי. ברגע שהשתחררתי מהמחויבות הזאת המאמץ נעשה אחר. לראשונה הבירור הוא לא מתוך ידיעת האמת עוד בטרם שואלים, ובבת אחת נפתח בפני מקור להמון אפשרויות. כיום אני לומד בעיקר במסגרת "אלול" (בית מדרש משותף לחילונים ולדתיים בירושלים) ובחוג למחשבת ישראל. כאמור, אינני שומר הלכה כלל, אבל אני נוטה לדת בכל רמ"ח איברי, בעיסוק בחוויה ובמשמעות. תחומים שהם מאוד בעלי ערך בעיני, כמו אמנות, לא קרובים אלי כמו הדת. זה מאוד טבעי, כי אני תוצר של העולם הזה. זו לא אהבה ללא מיצרים – גם בחלקים שאני אוהב מאוד אני מוצא פערים ביחס לעולם שלי, אבל בדיוק שם מתפנה המקום בשבילי כמי שיכול להוסיף נדבכים נוספים לאלה הקיימים. חשוב לי להדגיש כי אני לא מחפש הלכה אחרת, מעודכנת יותר, אלא מצב שאין בו הלכה".

ערך – זה לא קנה מידה לרוח הדתית. אין טעם לטעון 'מאז ומעולם שמירת מצוות היתה קנה מידה' שכן שמירת מצוות של ימי הביניים היא לא זו של בית שני ולא זו של

לפילוסופיה ולמחשבת ישראל באוניברסיטה העברית. יונתן למד במסגרת ה"שילוב" בישיבת הקיבוץ הדתי בעין צורים. "אל תשאלו אותי אילו מצוות אני מקיים. זה חסר

■ "המצוות חשובות לי בגלל המהות שלהן, אבל אני לא מקפיד על קיומן כי כשמדובר בפרטים קטנים אתה לא רואה את המהות". מסביר יונתן מאיר, בן 24, סטודנט

"את חברי הדתיים הורדת הכיפה שלי לא מטרידה?" - תגובה של חבר דתי

טהורים, ממוזגים ברגש ושירה כלילת תפארת אל תוך הקצובות ההלכתיות שהן שחורות כעורב... (אורות הקודש א, עמוד כח). זו אינטואיציה שלא הרב קוק המציא אותה, ולכן התופעה של עזיבת ההלכה והשארות בעולם הרוחני לא מפתיעה אותי. הראשון שעשה את המעבר הזה היה פאולוס, שביטל את המצוות המעשיות. בנצרות, אם כן, מספיקה האהבה, ואילו אצלנו – "אהבת עולם אותנו אהבת – תורה ומצוות חוקים ומשפטים אותנו לימדת". לכן גם כאן חשוב לי לסווג (ושוב – ללא שיפוט ערכי):

זוהי תופעה לא יהודית במהותה. האופי היהודי שבה בא לידי ביטוי בהצבעה על המתח, באתגר לשלב, להיות כמו רבי יוסף

העולה בכתבה כי 'לא נעשה כל שינוי תרבותי': אי אפשר לבא ולטשטש את ההבדל המשמעותי בין תרבות דתית לזו שאיננה דתית, שכן הראשונה מעמידה במרכז גורם שהוא מחוץ לתרבות האנושית, והוא שמעניק משמעות לתרבות עצמה, בעוד שהאחרונה מעמידה במרכז את יצירותיה שלה.

אצל חלק אחר מן הצעירים שאני מכיר אכן מדובר בצורך בחוויה דתית עמוקה, אלא שהעולם ההלכתי ה'יבש' לא נראה להם רלוונטי לחוויות כאלה. אני חושב שהשובר של התופעה הזו אינו בובר אלא דווקא הרב קוק: בחוויה האישית שלו הוא חי את המתח הזה באופן עמוק, ועל כך הוא כותב: "עינוי גדול יש לנכנס מתוך הרחבה גדולה של עיונים

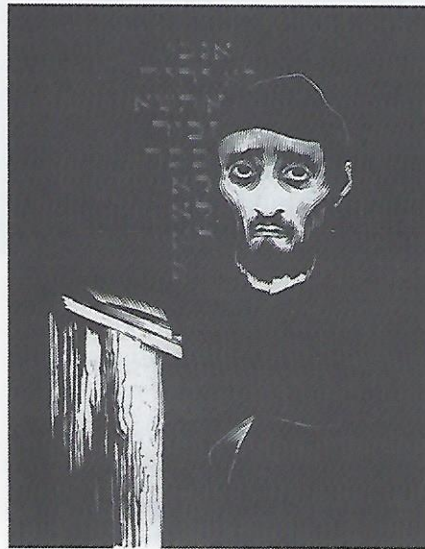
■ **ח** יכה גודמן, בן 25, מורה בתיכונים הדתיים 'הרטמן' ו'פלך' בירושלים.

התופעה העולה מן הראיונות מוכרת לי מחברי הטובים ביותר. נדמה לי שזוהי תופעה הולכת ומתרחבת.

אצל חלק מן הצעירים האלה מדובר בחיפוש אחר תרבות, אחר חוויה אינטלקטואלית.

זה לגיטימי ומעורר הערכה בעיני, אבל חשוב לי לסווג את זה כראוי: זהו אינו עולם דתי. אני מדגיש כי באמירה זו אינני שופט את התופעה, אלא מסווג אותה בלבד. אצל היהודי-הדתי תמיד עמדה ההתגלות (על מכלול הפרשנויות האפשרויות המשתמעות ממושג זה) במרכז. אינני מסכים עם הטענה

"עד הרגע בו הודעתי להורים שלי שאני לא דתיה יותר המשכתי להקפיד על קיום מצוות במידה גבוהה מאוד, בהיסטוריה. אלוהים נעלם לי בתוך ההלכה. היום יש לי אותו הרבה יותר" (מיכל)

ג'חף בודקו, Thou shall not ('לא'...), 1929

'סולובייצ'קים', לתפוס את ההלכה כמכוננת הכל. לכן החיפוש הזה מביא לאחרונה למשהו פנימי ואמיתי שפורץ. עד עכשיו הגדירו לנו: שחור או לבן, ואתה מוצא את עצמך מתלבט בין העולמות. אתה לא רוצה לוותר על דברים כי אתה חי אותם, אבל יש גם דברים אחרים שמעניינים אותך. אפשר לראות זאת כבחירה בדרך הקלה, "אני עושה מה שבא לי", אבל יש כאן משהו הרבה יותר עמוק מזה.

■ "אני מוכנה להתראיין רק כי זו הזדמנות להבהיר להורים שלי שזו לא עצלנות. אני מאוד התאמצתי לחפש" מדגישה מיכל, בת 24, סטודנטית מבאר-שבע. "אחרי שסיימתי את לימודי באולפנא הלכתי ללמוד במדרשת 'ברוריה'. לשם חזרתי גם אחרי השירות הלאומי. בסך הכל למדתי ב'ברוריה' במשך למעלה משנתיים, ולא במסלול של תעודת הוראה, אלא לימוד לשמה. עד הרגע בו הודעתי להורים שלי שאני לא דתיה המשכתי להקפיד על קיום מצוות במידה גבוהה מאוד, בהיסטוריה. אלוהים נעלם לי בתוך ההלכה.

היום יש לי אותו הרבה יותר. גם אחרי שהפסקתי לקיים מצוות המשכתי ללמוד גמרא, אני שטה בזה, מרגישה טוב, שיש לי מה לתת. אצלי לא מדובר בחיבור רוחני, אלא בסוג של בילוי שהוא יפה בעיני, כי הוא עמוק ומשמעותי."

אילו תגובות קיבלת כשהחלטת לשנות את אורח החיים שלך?

"רק אצל אנשים ספורים הרגשתי שמהוה התפוגג והשתנה כשהודעתי רשמית שאני לא דתיה. אותם אנשים התחילו להתייחס לכל מה שאני אומרת אחרת כי אני כבר "בחוף". להורים שלי קשה לקבל את הדרך שלי עד היום; לפני שאני נוסעת הביתה אני לובשת חצאית. אבל רוב האנשים התפעלו מהאומץ. אלה אנשים שההתלבטות הזו היא חלק מהחיים שלהם."

"גם אני קיבלתי מחברים תגובות בנוסח 'כל הכבוד', 'אני מאוד מעריך את זה', 'מעיד עדי'. "אצל ההורים שלי, כמובן, זה היה קשה יותר. זה מכאיב להם מאוד. הם מעדיפים שלא לדעת איך בדיוק אני חי. אבל החברה מעריכה ומכבדת."

"בעיני זה חלק מהתופעה, וזה החידוש בה" מציין דוד. "בניגוד לתקופת ההשכלה, ושנים רבות אחריה, כיום יש לכך לגיטימציה רבה יותר מתוך החברה הדתית. ייתכן שאת ההורים שלי זה מרגיז: האפשרות שלי "לחגוג" על שני העולמות. אני מנסה להבהיר להם שיש כאן משהו אמיתי ולא מעושה. הרי גידלו אותי בעולם הפתוח ונתנו לי לטעום מהכל – צריך להיות אטום כדי שיהיה אפשר להיכנס ולצאת לגמרי "בשלום". עולמם של חברי הדתיים הוא "חברתי-תרבותי" במהותו, וכל אחד מהם בחר לעצמו את דרכו ומסגרת חייו מסיבותיו האישיות. יש איתם תחושה חזקה שאין דרך אמיתית אחת, אבסולוטית. כל אחד ובחירתו הוא. למשל: יש לי חבר דתי, שמקפיד בהחלט על קיום מצוות, אבל יכול להגיד לי בשבת "דוד, תדליק את האור", כי מבחינתו אני לא בחרתי במסגרת בה הוא בחר, ולכן אינני מחויב לה. ובכל זאת אנו שייכים לאותו עולם תרבותי."

"גם לחברים הדתיים שלי יש מספיק פתיחות כדי שהורדת הכיפה שלי לא תטריד ותזעזע אותם", מצהיר חמי. "להורים שלי זה מכאיב,

ימינו. קנה המידה הוא הלהט". בניגוד לרוב המרואיינים האחרים, מדגיש יונתן את החוויה הרוחנית, את הצימאון לאלוהים: "מושגים כמו 'דבקות' ר'התגלות' מדברים אלי, אף שמבחינה סוציולוגית קרה אני לא שייך לעולם האורתודוכסי. אם ישאלו אותי אם אני חילוני, אני אגיד שכן, וכך גם אם ישאלו אם אני דתי. אני מרגיש יותר דתי מהרבה חובשי כיפה שאני מכיר. ההגדרות האלה לא תופסות: אם שמרת אתמול שבת או לא, אם אתה חובש כיפה או לא – זה יכול לומר משהו על היהדות שלך, אבל זה לא בהכרח אומר. אני לומד הרבה, ואני עוסק בחיפוש אחר חוויות וניסים וכל זה דווקא דרך היהדות שעל ברכיה חונכתי, כי יש בה כלים אדירים. זה יספוס שלא להשתמש בכלים האלה – חברותא; ירידה ועליה; הסתר פנים; רצוא ושוב – רק מפני שאתה לא חובש כיפה. אצל ברנר וצייטלין זה המרכז של החיים: הלהט, הקשר בין העליון לתחתון. אני רואה סביבי תופעה הולכת ומתרחבת של אנשים שמאוד מחפשים את העומק. אלה לא אנשים 'שזרקו', שהחליטו שהם לא רוצים. אלה האנשים שהכי רצו להישאר דתיים, אלא שנוצר פער גדול בינם לבין הדור הראשון של תנועות כמו 'נאמני תורה ועבודה'. החיפוש של הצעירים האלה נתקל בקירות; ההחמרה הגוברת בתפיסת ההלכה הביאה אנשים להיות 'לייבוויצ'אנים' או

קארו של 'מגיד מישרים' ושל 'שולחן ערוך' כאחד. אבל פתרון המתח על ידי ההכרעה – בין אם לכיוון ההלכתי ה'יבש' ובין אם לכיוון של חוסר מחויבות למצוות זוהי בחירה לא יהודית. מכל כיוון יש כאן קיצוץ בנטיעות. למרואיין יונתן מאיר, למשל, יש בעיני טעות קטגוריאלית. האתגר הוא לא בין שמימיות לארציות, אלא בין ספונטניות לחוק פורמלי, ואילו הוא מדבר רק על חוויה ספונטאנית. הוא הרג את החוויה הפורמלית. להגיד שביהדות החוק לא עומד במרכז זהו שקר אינטלקטואלי, והחשיבות של החוויה הפורמלית היא בכך שהיא יוצרת את המתח. אני רואה במצב הרווח כיום פוטנציאל חי לרנסאנס, לפריחה רוחנית חדשה, בגלל האתגר שמתעורר מעצם החייאת המתח בין הניגודים.

הפתעה, כבוד, חרדה ודאגה

ד"ר אביעזר ויס

איך לא שמנו לבנו לכך שממש בתוכנו מתרקמת תופעה חדשה שספק אם יש לה אח ורע ביהדות בכלל ובצינונות הדתית בפרט. אני מבקש להגיב לדברים שבכתבה בהיבט האישי, בהיבט החינוכי ובהיבט החברתי.

בהיבט האישי אני בראש ובראשונה מכבד את המרואיינים. בסיטואציה המורכבת בה הם בחרו להעמיד את עצמם לא בוחר אדם מתוך עצלות, רשלנות או נוחות. זוהי בחירה מודעת בקונפליקט מתמיד. זוהי בחירה אינטליגנטית, וכמי שמתפלל שלוש פעמים ביום "אתה חונן לאדם דעת", איני יכול שלא לכבד בחירה מורכבת כזאת. מדובר על חיים שיש בהם אהבת תורה בלי יראת שמים, ויחד עם זאת, אין בהם בושה וכלימה. רבים מן העוזבים את אורח החיים של שמירת מצוות בורחים אל הקוטב הרחוק רק מפני הבושה והכלימה שהם מאמינים שיומטו עליהם באותה חברה בה היו קודם למהפך. הצעירים

המתוארים בכתבה העדיפו להישאר בחברתם הקודמת בלי משא המחויבות החברתי המעיק. הם בחרו בדרך הקשה ושרו לה, ועל כן איני יכול שלא לכבדם.

בהיבט החינוכי אני כואב כאב גדול ועמוק. כאילו עוד צורה מוזרה של מחלה פושטת בתוכנו. אולי אף מסוכנת מקודמותיה. עד כמה קטן והולך כוח ההחזקה של הצינונות הדתית. הלוא כאן מדובר לא רק על מיטב הנוער, מדובר על צעירים שעסקו בתורה שנים רבות אבל לא מאסו בה. גם עכשיו הם קובעים לה עתים, גם עכשיו הם קשורים לחברה הצינונית-דתית, קשובים לרחשי הלב, ערים למשברים. בתוכנו הם – ולא איתנו הם. מעין גולים בתוכנו. כמין אלישע בן אבויה, כמין אחר רוכב על סוסו בשבת ומלמד תורה לרבי מאיר. ומי לנו ולחכמי ישראל טראגי יותר מאחר.

ועוד: אלו לא היו שאינם יודעים לשאול. אלו התחנכו באוויר הפתוח שלנו, לעתים באוויר הפתוח לרווחה. הם שאלו את השאלות, שמחנכים רבים בתוכנו בטוחים שיש להם תשובות עליהן, אבל לא נמצאה להם תשובה מספקת. דווקא מציאותם של אלו מחייבת אותנו לתת לעצמנו דין וחשבון ולחשוב על התחדשות חינוכית דרמטית, יותר משעושה זאת מציאותם של אלו המטילים את עצמם

רחוק רחוק מחופינו. שנים רבות האמנו בכוחה של התורה לחנך. ועדות שונות שעסקו בחיזוק החינוך לאמונה קבעו במסקנותיהן שיש להוסיף עוד כך וכך דפי גמרא ולהעמיק בלימוד הלכה. חשבנו שמי שפרש מן הדרך לא שנה די או לא העמיק די בלימודו. מסתבר שדווקא אלו, שהרבו להיות בעולמה של התורה הכריזו שאינם עורקים ממנה אף שהם עורקים ממצוותיה. זאת אולי הסיבה העיקרית לצורך בהתחדשות חינוכית דרמטית.

ועוד דבר ברור: חינוך לאמונה באמצעות האינטלקט לא יצליח. בתחום האינטלקט השאלות קשות מהתשובות. החינוך לאמונה חייב להיות אישי יותר, מגלה פנים הרבה, יורד אל מעמקי הנפש, מעורר חווייה דתית אמיתית.

בהיבט החברתי מעניין אותי מאד לדעת מי הם. האם יש קווים חברתיים מאפיינים למעגלים שבתוכם ובינותם הם חגים. האם הם או הוריהם שייכים למעגלי נאמני תורה ועבודה-הקיבוץ הדתי-מימד, או שמא אין להם מאפיינים ברורים. זוהי השאלה אל עברם. והשאלה אל עתידנו היא האם הולך ומתפתח כאן איזה זרם חילוני בצינונות הדתית (פרדוקס? – לא בתקופה הפוסט-מודרנית). האם הוא ישתלב בה או יוקע ממנה? האם נהיה סובלנים להשאירו בקרבנו או שנוציאו אל מחוץ למחנה, כפי שעשו גדולי ישראל למשכילים בתקופת ההשכלה ובתקופת התחיה. ושאלת השאלות: איך הם יחנכו את ילדיהם. האם יקום להם דור שני כמותם, מה כוונותיהם בעניין זה? ואם לא יקום דור כמותם, איזה דור כן יקום להם? תגובתי הרגשית היא אפוא: הפתעה, כבוד, חרדה ודאגה ועם זאת - רצון אמיתי שישארו איתנו.

ד"ר אביעזר ויס הוא מנהל תיכון דתי עירוני ב-ג (צייטלין) תל אביב

אליהו בהר הכרמל ו"הפוסחים על שתי הסעיפים" (ע"פ מלכים א, פרק י"ח)
מתוך בית הכנסת בדורא אירופוס
אמצע המאה השלישית לספירה.

"אני מתחבר" או "אני מתחייב"?

הרב שמואל ריינר

לפני שנים אחדות פגשתי בחור שתאר בפני את חייו הקרועים והמיוסרים: מצד אחד הוא איננו שומר מצוות, ומצד שני הוא מחובר לעולם הדתי, הוא אוהב ללמוד תורה ובאופן כללי הוא אוהב את הווי בית הכנסת. בחינוך הדתי שקיבל הודגש הישר כערך עליון, על כן הוא מחויב להחליט אם הוא כאן או שהוא שם, אם הוא דתי או חילוני. ניסיתי לשכנע אותו שבין לזרוק את הכיפה או להשאיר אותה על הראש, קיימת אפשרות שלישית – לכבוש כיפה בכיס. בעולם הפוסט-מודרני שבו אנו חיים ההגדרות של המחנות הולכות ונעלמות ועימן גם המעבר המוחלט ממחנה למחנה. אין עוד 'מסדרי קבלה' וריטואלים של פרישה. לכן דומני שיש מקום לדון מחדש בהגדרה הסוציולוגית של המושג 'דתי'. 'לכבוש את הכיפה בכיס' פירושו לשמור על הסמל וגם לשמור על הזכות לשנות את מקומו.

הכינוי השגור "דתי לשעבר" איננו משקף את תופעת החילון העכשווית: ההבחנה בין 'דתי' ל'דתי-לשעבר' לוקה בחסר, כיון שהיא פוסחת על הגוונים שבין לבין. אזור הדמדומים הזה נראה בעיניי כדתיים אחרת ולא כחילוניים מתובלת במסורת. זאת, מפני שהמניע הראשוני של השוהה בו הוא אי-נחת מהעולם הדתי-הממוסד המוכר לו היטב. באותו אזור דמדומים בולט החיפוש אחר משהו יהודי שונה, אותנטי יותר, חיפוש המעיד על כך שלא מדובר בעצלות או בתאבון גרידא, וכי העוסקים בו רחוקים מן השלילה המוחלטת של ההווייה הדתית.

אינני מאושר עם התופעה החדשה הזו, וכמובן שאינני מזדהה איתה. כמחנך בבית המדרש היא דורשת ממני התמודדות חדשה על המחויבות המוחלטת להלכה. אל מול עולם בו חל כרסום במחויבות בכלל ובמחויבות הדתית בפרט, אל מול המערכות המקבילות לבית המדרש המציעות ערכים ותרבות משלהן, אני מנסה להבין את התופעה: החינוך העכשווי לעבודת ה' בחלק מן

אם האמירה השגורה כיום היא 'אני מתחבר', הרי שמעתה קיימת גם האפשרות לומר - 'אני לא מתחבר' או 'אני מתחבר בצורה אחרת, בצורה חלקית'. וכך דווקא מהעוצמה שבדרישה להזדהות פנימית, נובעת סכנת היציאה אל מחוץ לגדר.

הישיבות הגבוהות החדשות מדגישים יותר ויותר את הצורך בכנות דתית, הוא מטפח אינדיבידואליות ומואס בניכור. גוברת בקרבנו התביעה הבלתי מתפשרת לעבודה אישית, לעצמאות בעבודת ה'. האינדיבידואליות הזו ניכרת היטב בשפה, בשימוש במושגים: "אני מחובר/אני לא מחובר". החיבור מדגיש את האותנטיות שהפכה למצפן. בשנות החמישים והשישים מילאה האידיאולוגיה תפקיד מרכזי וסחפה במידה כזו שהפרט היה מוכן לוותר על פרטיותו למענה (עיינו ערך 'קייבון'). העידן הזה תם. בזמנים חדשים אלה, בהם מחפשים את נקודת האמת כדי להזדהות איתה הזדהות אישית, עד תום, אנחנו מבקשים הגשמה עצמית גם בעבודת ה'.

למהלך חינוכי זה יש מחיר: אם האמירה השגורה כיום היא 'אני מתחבר', הרי שמעתה קיימת גם האפשרות לומר - 'אני לא מתחבר' או 'אני מתחבר בצורה אחרת, בצורה חלקית' וכד'. וכך דווקא מן העוצמה שבדרישה להזדהות פנימית, נובעת סכנת היציאה אל מחוץ לגדר.

אני אינני מקבל את ה'אני מתחבר' כערך על. אני חושש מפניו, מפני שהוא ביטוי לחוסר מחויבות לדבר מוחלט, חוסר מחויבות שעלול להוביל לעיוותים מוסריים. עולם דתי מושתת על עול מצוות, ובצדו הרגשת "התחברות". ישנו קושי עצום בחינוך שמחד גיסא מדבר על כנות ואותנטיות ומאידך גיסא דורש מחויבות לא מתפשרת ל"שולחן ערוך".

כיוון שלא ניתן לנו לוותר על הכנות, וכמובן שאיננו רוצים בוותר על המחויבות ההלכתית, עלינו להבין את המורכבות ולקחת אחריות על קורבנות הדרך. אכן, באופן אישי

אני מרגיש כשלוך אישי על כל תלמיד שאינו מדקדק במצוות.

כשהייתי תלמיד בישיבת הסדר נפוצה שמועה אודות ראשי ישיבה מסוימים שנמנעו מללחוץ יד לתלמידים שלא המשיכו בישיבה. בעיניי, דחייה של מי שלא הולך בתלם פסולה מוסרית, אפילו אם התלמיד הרחיק נדוד. על אף ההסתייגות שאנו חשים כלפי בקשת האמת הזו, עלינו להודות שה"דתיים האחרת" גם היא נוצרה בעולם הדתי שלנו. לכן, מוסרית אני מחויב לבן ה"לא רצוי" באותה מידה שאני מחויב לבן ה"רצוי", ובעומק ליבי אני גם אוהב אותו באותה מידה.

הרב שמואל ריינר הוא ראש ישיבת מעלה-גלבוע ורב קיבוץ טירת-צבי.

הרבה פסיכולוגיה ומעט פילוסופיה

הרב יצחק שילת

ל ה"תופעה" החדשה אפשר להסתכל משני כיוונים מנוגדים:

מחד גיסא, זוהי תופעת-לוואי של תהליך שהוא ביסודו חיובי ומבורך, העובר על חלק יותר ויותר משמעותי של החברה החילונית: תהליך הזרימה לכיוון "ארון הספרים" היהודי. זוהי התחלת ההכרה בכבודה ובערכה של התרבות היהודית לדורותיה, הפסקת הבז והפניית העורף אליה, התחלת ההבנה שיש מה לחפש באוצרות הרוח של עם ישראל, גם אם הם בעלי גוון דתי מובהק. אלה הם השלבים של "כבוד הדת" ו"חיבת הדת" הקודמים ל"הכרת הדת" ו"קיום הדת" לפי הגדרותיו הידועות של הרב קוק זצ"ל (הוספות ל'אורות התשובה', ח').

במצב ביניים כזה, שבו רבו החילוניים הנחמדים והתרבותיים המחזיקים ביד ספרי קודש בגילוי ראש ובגילוי לב – אין פלא שגם כמה מהדתיים נמשכים למעמד הזה, של זיקה לתרבות יהודית, ואפילו "אהבת תורה" – בלי מחויבות, "בכיף", גברים ונשים יחדיו (איך לא? לפעמים זה העיקר), עם כזאת הילה של חבר'ה חכמים, פתוחים, מתלבטים... משהו קיומי כזה... אינדיבידואליסטי...

עם כל ההערכה לרמת ההתבטאות של

דומני שאם תשתחררו קצת מהפסיכולוגיה ותעסקו יותר באמת הפילוסופית - אולי תחזרו בכם

המרואיינים: באינדבידואליזם שלכם, בשבירת המסגרות, בחיים ללא הלכה - יש הרבה פסיכולוגיה ומעט פילוסופיה. זוהי כמובן רק התרשמות. גם אני איני מתכוון לכתוב בשורות הבאות מסה פילוסופית על אינדבידואליזם ועל השתייכות, על חוקי חיים ועל ספונטאניות, על ראציונל ועל חוויה. ואף על פי כן, דומני שאם תשתחררו קצת מהפסיכולוגיה ותעסקו יותר באמת הפילוסופית - אולי תחזרו בכם.

למדנו, אפוא, לדעת שלתהליך החיובי העובר על החילוניים יש מחיר. אבל אם מסתכלים על ה"תופעה" מאידך גיסא - מנקודת המבט של החינוך הדתי-לאומי - היא ממש מרגיזה. אני כותב את הדברים בסמוך לשיעור בענייני חנוכה שנמסר בישיבתנו על ידי הרב זלמן נחמיה גולדברג שליט"א. איזו זרימה של ידע תורני בסיסי, ישר, של ש"ס עם ראשונים ואחרונים, איזו פשטות, איזה עושר מחשבה! למה צריכים מוסדות חינוכיים שעדיין לא הקנו לתלמידיהם את התורה הכתובה והמסורה, הפשוטה והישרה, את הבקיאות ואת החריפות של ההלכה, את העומק ואת הרגש של האגדה, לחצוב להם בורות בורות

שהרגו"), הבאה להביע - בנוסף על הרעיון של קושיות על הקב"ה ההופכות לקושיות על האדם - את חומרתם של דיני נידה, כתביעה דתית ומוסרית המופנית אל הגבר, אל אותו התלמיד שמת בחצי ימיו (ושעל כן בצדק גמור למדו הראשונים ממנה דיני הרחקה) - הפך הכותב להשלכת האישה שהעזזה לפרוץ אל בית המדרש, בחזרה למקומה הראוי לה, אל המיטה. אין ספק, הקריאה המעוותת והזילותית הזאת של דברי חז"ל היא תוצאה של בולמוס "מעמד האישה" העובר עכשיו על חלק מהחברה הדתית. זה מדגים בדיוק את מה שאמרנו: יראת שמים (את ה' אלקיך תירא - לרבות תלמידי חכמים!) המתנוודדת כקנה לפי אופנות חברתיות. באחד הגליונות הראשונים, כך זכור לי, פרסמתם מודעה המציעה לקוראים את הספרות ההלכתית של הקונסרבטיבים (למה לא של הרפורמים?). זאת כמובן בשם הפתיחות. האם היד שלכם רועדת כאשר אתם כותבים בשער "נאמני תורה ועבודה", או שזה סתם לוגו? ■

נשברים של "פתיחות" למחקר, לביקורת המקרא ולביקורת התלמוד? אתם - הנוהגים כך - יוצרים במו ידיכם את "המשכיל" במרכאות, לא את המשכיל האמיתי אשר התורה היא איילת אהבו ואשת נעוריו, והחכמות הן לה רקחות טבחות ואופות, לא את הרב שמואל הנגיד, הרמב"ם והרלב"ג, לא את הגר"א, המלבי"ם והמהר"ץ חיות, אלא את המשכיל השטחי, החכם בעיניו, זה שעדיין לא שנה וכבר פירש. והעיקר: משכיל אמיתי הוא קודם כל מי ש"הנכבד שבמושכלות" - דרישת אלקים ויראתו - הוא בשבילו עניין רציני ומרכזי, קבוע וקיים, ללא קשר לאופנות חברתיות כלשהן.

כשכתבתי "אתם" התכוונתי גם אליכם, אנשי "דעות". הנה למשל, בגיליון האחרון שהואלתם לשלוח לי, הופיעה "קריאה ביקורתית באגדה אחת", אשר דבר מעוות ממנה לא קראתי זה זמן רב. את ההבנה הברורה והישרה של אגדה זו ("ברוך המקום

הרב יצחק שילת הוא רב בישיבת ההסדר "ברכת משה" במעלה אדומים.

בואו ללמוד תורה בקיבוץ הדתי,
סדרת סמינרים בסופי שבוע
בקיבוצים הדתיים.

כלביא יקום

לקידום ערכי ציונות ואורתודוקסיה מזרנית (ע"ר)

להלן לוח הזמנים הכללי.
פירוט הכולל נושאים ושמות המרצים יפורסם בקרוב.

10-12.2.2000	ד'-ו' אדר א'	פרשת 'תרומה'	קב' עלומים
24-26.2.2000	יח'-כ' אדר א'	פרשת 'כי תשא'	קב' בית רימון
2-4.3.2000	כה-כז' אדר א'	פרשת 'ויקהל'	קב' עין הנצי"ב
9-11.3.2000	ב'-ד' אדר ב'	פרשת 'פקודי'	קב' לביא
30.3-1.4.2000	כג-כה' אדר ב'	פרשת 'שמיני'	קב' עין צורים
6-8.4.2000	א'-ג' ניסן	פרשת 'תדריע'	קב' מעלה גלבוע
13-15.4.2000	ח'-י' ניסן	פרשת 'מצורע'	קב' טירת צבי
11-13.5.2000	ו'-ח' אייר	פרשת 'אמור'	קב' שלוחות
25-27.5.2000	כ'-כב' אייר	פרשת 'בחוקות'	קב' נפר עציון

פרטים בדבר האירוח במרכז ההזמנות של הקב"ה ד"ד:

1-800-22-51-71

כהמשך לכנס לביא מקיימת עמותת "כלביא יקום", בסיוע תנועת "נאמני תורה ועבודה" סדרת סמינרים העוסקת בנושאים שונים העומדים על סדר יומה של האורתודוקסיה המזרנית. הכנסים יתקיימו בסופי שבוע (מחמישי בערב עד מוצאי שבת) בקיבוצים דתיים בהם יש מתקני אירוח, ויהיו פתוחים לקהל הרחב ולחברי הקיבוץ המארח.

ההרשמה תעשה ישירות דרך הקיבוצים השונים. רמת האירוח והמחירים תשתנה עפ"י מקום האירוח.

הנושאים בהם נעסוק:

היחס לקונסרבטיביים / פמיניזם אורתודוקסי / הדת"שים החדשים / הקהילה הדתית והחברה בישראל / תלמוד תורה בזמן הזה / הלכה ומוסר / יהדות ודמוקרטיה / הגיור / גבולות ההלכה / ועוד.